

Gert-Jan Segers

Zijn Dijkhoff & Segers nu echt de aangewezen personen voor een podcast?

Nieuws in *NRC*: Klaas Dijkhoff en Gert-Jan Segers beginnen een politieke podcast. Niet zo maar een podcast, maar één met een moreel verhevend doel. De podcast moet, schrijft *NRC*, „een soort ‘reflectief’ beschavingsoffensief worden over hoe hoffelijk om te springen met andersdenken”. Dijkhoff en Segers willen „het goede voorbeeld kunnen geven” en dat we bij het beluisteren van hun podcast „horen hoe je het op een fatsoenlijke manier totaal oneens kunt zijn met elkaar”. Als antgift tegen het al te gepolariseerde maatschappelijk debat van tegenwoordig. Nu is dat laatste natuurlijk een reëel probleem, dat we als samenleving serieus moeten nemen.

Maar laten we eerlijk zijn: een rationeel debat tussen oud-politici over kwesties die heel ver van hun eigen reële bed staan, gaat ons natuurlijk helemaal niets brengen. Sterker nog, het is nogal aanmatigend om vanuit de bevoorrechte positie van ex-politicus anderen – met minder articulatiemacht en meer alledaagse zorgen – te leren hoe ze in gesprek moeten gaan.

Onze bedoeling is niet om de nieuwe podcast af te kraken. Wel constateren we dat de manier waarop Dijk-

hoff en Segers willen discussiëren geen antwoord vormt op polarisering, maar juist een democratische dialoog in de weg staat. Daarmee kan deze casus ons iets leren over alle pogingen – en het zijn er veel! – tot betekenisvolle burgerberaden, inspraaktafels en andersoortige ‘dialogen’.

Veel kwesties waarover burgers van mening verschillen gaan niet over abstracte idealen, maar dagelijkse realiteiten. Discussies over de noodzaak van klimaattransitie hebben nu eenmaal een andere betekenis wanneer je een goed salaris, goed geïsoleerde woning, en sterk netwerk om daarmee windmolens uit je eigen achtertuin te weren, hebt. Voor mensen die zichzelf vanwege armoede oefenen om met koud water te douchen – we komen ze tegen in ons onderzoek – staat echter iets heel anders op het spel. Een eerste les luidt dus: besef dat het hier niet alleen over een debat tussen andersdenkenden, maar anderslevenden gaat.

Een fout die beide heren maken, is dat ze met hun beroep op hoffelijkheid voorwaarden stellen aan wie er mee mag doen in een debat. We kunnen slechts ten dele uit het artikel opmaken wat ze daarmee bedoelen, maar onze ervaring met burgerinspraak is dat met hoffelijk doorgaans wordt bedoeld: een zekere mate van redelijkheid aan de dag leggen, niet

Sabrina Keinemans is lector Sociale Integratie bij Zuyd Hogeschool. **Maja Rocak** is lector Sociale Veerkracht bij Fontys Hogeschool. Beiden doen onderzoek naar burgerparticipatie en het perspectief van burgers op beleidsontwikkeling.

te emotioneel worden en je argumenten vooral ook verbaal goed uit kunnen leggen. Allereerst is niet iedereen daartoe in staat – we worden niet allemaal als zevenvinker geboren. Bovendien: als de kwestie waarover wordt gedebatteerd zo sterk raakt aan je eigen leven, is het natuurlijk onmogelijk om daar onaan geraakt voor te blijven, en slechts een ‘hoffelijk’ debat te voeren.

Wie zich niet gehoord voelt, zal op steeds grovere wijze de aandacht opeisen

Een rationele uitwisseling van argumenten kan dan nooit recht doen aan alle posities in het debat. De boosheid en verontwaardiging moet daar in plaats kunnen innemen. Als er veel op het spel staat zijn het juist de verheven stemmen en tranen van frustratie passende uitingsvormen. Les twee is om ruimte te maken voor de hartstocht, ook als deze niet altijd even hoffelijk is.

De allergrootste fout, ten derde, is het zeer pijnlijke dedain dat uit de burgerparticipatie van Dijkhoff en Segers spreekt. Het besef ontbreekt hoe mensen geraakt worden door de thema’s waarover in me-

dia, in politiek en in huiskamers gediscussieerd wordt en dat neergekeken wordt op iedereen die niet ‘op de juiste’ manier leeft en spreekt. Hier ontstaat schaarste aan respect: morele normen over hoe te leven en te spreken, worden gebruikt om de ander als serieuze gesprekspartner te miskennen of uit te sluiten van democratische processen.

Ook dat komen we helaas veelvuldig tegen in de praktijk: de neiging om de opponent in het debat neer te zetten als een hystericus, wappie of aso die niet snapt hoe nette mensen leven en praten. Dat helpt het debat niet. Burgers worden zich erdoor bewust dat ze niet aan bepaalde normen voldoen en in ons onderzoek zien we bijvoorbeeld dat mensen zich schamen voor het feit dat ze de taal van de elite niet spreken, of geen ‘fatsoenlijke’ kleding hebben. Les drie voor een goed debat: stel je open. Je gesprekspartner hoeft zich niet altijd aan te passen aan jouw normen over goed leven en goed communiceren.

Wie zich niet gehoord voelt, zal op steeds grovere wijze de aandacht opeisen. Door op mensen neer te kijken of hun zorgen niet serieus te nemen, wordt ons inziens polarisatie juist versterkt. De belangrijkste les dus tot besluit voor Dijkhoff en Segers: probeer in podcasts iets minder jezelf, en iets meer de ander aan het woord te laten.

Klaas Dijkhoff

FOTO LAARS VAN DEN BRINK

‘As long as it takes’? Wees eerlijk over steun aan Oekraïne

Wek geen valse hoop en wees eerlijk over de grenzen van de Europese steun aan Oekraïne, stelt *Alfred Pijpers*.

Ongeschieden halen de NAVO en de Europese Unie alles uit de kast om de Russische agressie te keren, en Oekraïne van de ondergang te redden. Het Atlantisch bondgenootschap heeft in een mum van tijd zijn paraatheid sterk opgevoerd, en is in jaren niet zo eensgezind geweest. Tegelijkertijd heeft de EU, naast een tiental anti-Russische sanctiepakketten, met succes een financiële ‘vredesfaciliteit’ ingezet, en een ongekende spoedprocedure in werking gesteld om Oekraïne als nieuw lid in de armen te sluiten. Commissievoorzitter Ursula von der Leyen vloog op Europadag (9 mei) apart naar Kyiv om dat nog eens te bekrachtigen. In Oekraïne wordt deze feestdag van de EU voortaan ook gevierd, alsof het al volwaardig lid is.

Van alle kanten stromen wapens, munitie en geld naar het geteisterde land, en het regent steunbetuigingen. We helpen „as long as it takes”, is het devies van de Amerikaanse president Biden, de Duitse bondskanselier Scholz, en andere regeringsleiders. Woorden die minister Kajsa Ollongren (Defensie, D66) ook ter harte heeft genomen, getuige een recente brief aan de Tweede Kamer: „De Oekraïense en Europese veiligheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden; het kabinet blijft Oekraïne daarom steunen zo lang als dat nodig is.”

Overvloedig solidariteitsvertoon dus, maar wel met een dubbele bodem. Want we zijn helemaal niet van plan om Oekraïne te steunen „zo lang als dat nodig is”. In ieder geval strekt die steun zich niet uit tot een rechtstreekse militaire confrontatie met Rusland als die noodzakelijk mocht zijn om Oekraïne op de been te houden. De indrukwekkende herbewapening van de NAVO in het afgelopen jaar is bovenal gericht op afschrikking, en op de collectieve verdediging van het eigen NAVO-territorium (Finland en mogelijk ook Zweden inclusief) – niet op de bevrijding van Oekraïne, laat staan op een invasie van Russisch grondgebied.

De goedbedoelde vergelijking die Rutte maakte tussen Poetin en Hitler slaat hier de plank mis. Want de geallieerde strijd tegen Hitler richtte zich op de volledige uitschakeling van nazi-Duitsland, terwijl Rusland nu zorgvuldig – en letterlijk – door het Westen buiten schot wordt gehouden.

Deze elementaire terughoudendheid is vanaf dag één van de oorlog leidend geweest voor de westerse inspanningen. Op dit punt hebben NAVO en Oekraïne duidelijk aan elkaar tegengestelde belangen. Zo gaat er een aanzienlijke kloof tussen onze uitbundige steunverklaringen enerzijds, en anderzijds de bittere realiteit dat we een land dat nadrukkelijk door Brussel tot ‘onze Europese familie’ gerekend wordt, niet uit de brand

zullen helpen als dat het anderspit mocht delven tegen Russische overmacht.

Er heerst veel optimisme over het lente-offensief van Oekraïne. Politieke en militaire leiders in het land twijfelen niet aan de overwinning, en die opvatting wordt ook in Europa gedeeld. Volgens het Britse ministerie van Defensie bestaat de Russische legermacht nu grotendeels uit „slecht getrainde reservisten” die „veelal beschikken over verouderd materieel”. Ongetwijfeld waar. Maar het is ook waar dat dit zelfde krakkemikkige Russische leger inmiddels vele tienduizenden slachtoffers heeft gemaakt, talloze stadswijken en dorpen in de as heeft gelegd, en nog steeds het overgrote deel van de veroverde gebiedsdelen bezet houdt.

En het is al eveneens waar dat de Russische luchtmacht nog behoorlijk intact is, dat de Russische reserves om de strijd voort te zetten legendarisch zijn, en dat humanitaire afwegingen in Moskou praktisch niet bestaan. Gevreesd moet worden dat de tot nu toe selectieve raketaanvallen op Oekraïense steden een massaler karakter krijgen. De Oekraïense president Zelensky heeft ondanks zijn optimisme al gerept van ‘Rotterdam’ en ‘Coventry’. Anderen noemen ‘Grozny’ en ‘Aleppo’ als metaforen van de verwoestingen die de oorlog nog brengen kan.

aan dit lijstje zouden we Srebrenica kunnen toevoegen. Ook tijdens de oorlog in de Balkan in de jaren negentig bestond er volop solidariteit in Europa met de belaagde Bosnische bevolking, en brede steun in de media en Tweede Kamer voor een Nederlandse bijdrage aan de VN-vredesmacht. Maar die bleek volledig machteloos toen in juli 1995 meer dan 8.300 moslimmannen werden weggevoerd en vermoord. Vertegenwoordigers van dezelfde westerse landen die het toen lieten afweten, staan nu in de rij om Zelensky te omhelzen. Haagse politici inclusief.

Aan de behoedzaamheid van de NAVO kun je niks veranderen. Niemand zit immers te wachten op een nieuwe wereldoorlog. Maar om geen valse hoop te wekken bij de Oekraïense bevolking moeten de grenzen van de Europese solidariteit veel scherper worden afgebakend. En moet duidelijk worden gemaakt dat, anders dan Ollongren stelt, de Oekraïense en Europese veiligheid helemaal niet „onlosmakelijk” met elkaar verbonden zijn. Want ook als Kyiv wordt platgebombardeerd zitten we in Nederland nog steeds vredig op het terras. Net zoals in de zomer van 1995.

Alfred Pijpers was verbonden aan Clingendael.

COLUMN

Stine Jensen

Heus, een robotstofzuiger voor een dementerende?

Uit recent onderzoek blijkt dat zo’n 80 procent van de Nederlanders niks heeft geregeld voor later. Eén van hen is de minister voor Langdurige Zorg en Sport, Conny Helder (64). In *Nieuwsuur* vertelde ze dat ze een drukke baan had en dat ze er niet aan toe kwam. Daarmee kreeg alles wat ze daarna zei iets hautains: ik kom er niet aan toe, maar u moet het wél doen. En waarom? Omdat de boodschap van dit kabinet snoeihard is (‘het eerlijke verhaal’).

Het is klip en klaar dat de verzorgingsstaat onder Rutte dusdanig is uitgehold dat er niet genoeg zorgplekken zullen zijn voor toekomstige ouderen. Maar niet getreurd! De overheid laat je niet zomaar in de kou staan: er is inmiddels een site gelanceerd met tips voor ‘zorgtechnologie, e-health en digitale zorg’. Bij dementie luidt het advies om ‘zorginnovaties’ als een stofzuiger-robot of een spraaksysteem te ‘implementeren’ in je leven.

In het liberale beleid ontbreekt elke visie op een waardevolle laatste fase

Je vraagt je af of de tipgever ooit een dementerende heeft ontmoet. Zelf ben ik nu zo’n zeven jaar mantelzorg voor mijn moeder en extra apparaten zijn het laatste waar ik aan denk. Die worden juist steeds moeilijker te bedienen voor een dementerende. Ook digitalisering is lastig, een computer gebruiken lukt niet. Als mantelzorgster kon ik het web van (digitale) loketten al nauwelijks doorgronden – daarover schreef Jeroen Wester onlangs een schrijnend stuk voor deze krant. Doordat mijn moeder nu in een verpleeghuis zit, en ik meemaak waar de ouderenzorg tegenaan loopt (onder andere personeelstekort) word ik wél met mijn neus op de feiten gedrukt: hoe wil ik later oud worden?

Ik heb allerlei vragen over ouder worden en ze zijn niet technologisch of praktisch van aard. Naar de eerste duizend dagen van ons leven wordt veel onderzoek gedaan, maar hoe zit het met de laatste fase van ons leven? Wat er gebeurt fysiek, maar ook mentaal? Wat is van waarde in die periode? Hoe ziet het goede leven als oudere eruit? Dat gaat over waarden die niet op de site van de overheid aan de orde komen: zorg, liefde, aandacht, nabijheid, wijsheid, spiritualiteit, loslaten, waardig sterven. In het liberale beleid ontbreekt elke visie op een waardevolle laatste fase.

Mijn moeder is verzwakt, ik denk vaak dat haar laatste uren zijn aanbroken. Laten we in levensnaam, om te spreken met Adelheid Roosen, die als geen ander invoelende tv-programma’s en theater over ouderdom maakte, het niet alleen hebben over robotstofzuigers. Laten we praten over in wat voor land we oud willen worden, een land waarin we ons niet verlaten weten door de technocratische overheid.

Stine Jensen is filosoof en schrijver. Ze schrijft om de week een column op deze plek.